

Compliance-utfordringer

i spenningsfeltet mellom nasjonal
sikkerhet og juss

HEDVIG MOE & AUDUN STORNES

06/12/2023

THOMMESSEN

Agenda

- Introduksjon tema
- Compliance 2.0
- Trusselbildet
- Utvalgte tema sikkerhetsloven
- Nøkkellobservasjoner

Compliance 2.0

”

Det er ikke lenger nok å tenke på hva som er lov, en må også tenke på hva som er lurt.

- Nasjonal sikkerhet
- Geopolitikk
- Sikkerhetsloven

Dagens trussel- og risikobilde er sammensatt og komplekst

NRK: Minst 50 russiske skip har hatt mulighet til å samle informasjon i det skjulte i nordiske farvann

Etterretningstjenesten mener at etterretningsaktivitet gjøres på toppen av vanlig kommersiell aktivitet.

Bergen Engines-dramaet

Regjeringen stanser salget av Bergen Engines

– Det er nødvendig å forhindre at Bergen Engines blir solgt til et selskap som kontrolleres av et land vi ikke har et sikkerhetssamarbeid med, sier justisminister Monica Mæland.

Justisministeren redogjør for salg av Bergen Engines

Nyheter 23. mars 2021

Av Ine Brunborg, Gerhard Flaaten (Bergens Tidende), Karoline Rianes (Bergens Tidende) og Maiken Svendsen

Oppdatert 23. mars 2021

Russland-sanksjonene

PST: Russisk etterretningsagent ville kjøpe miniubåt «i gave til venn»

PST sier de har stanset flere handler mellom «diplomater» og norske bedrifter. – Frykter at det russiske forsvaret står som endelig sluttbruker.

Norske byer i kamp om Kinas nye silkevei: – Kirkenes kan bli et arktisk Rotterdam

Kina vil lage en ny silkevei i Arktis. Norske byer kjemper om å bli et knutepunkt for all godstrafikken som forventes langs den nordlige sjørute.

TV 2 PÅRIS: Den første iskrystallen MSV Nordica bryter seg ve gjennom isen i Arktis. I fremtiden kan en frisk penne gjøre det mulig for Norge å ta del i kinesisk vest langs den nordlige sjørute. Foto: David Goldman AP

Sjøboden til Karl Petter ble misbrukt i russisk propaganda

Tre bord på døra til sjøboden ble malt hvite for 30 år siden. Nå har russerne tolket Z-formen som en støtte til krigen i Ukraina.

Z PÅ MAKEN – Sånn har den stått i 30 år, og nå er den plutselig havnet i storpolitikken. Det var jo interessant og uventet, sier Karl Petter Beldo om sjøboden.

Knut-Sverre Horn
Journalist

Ine Effestøl
Journalist

Vi rapporterer fra Vadse
Publisert 13. mai 2022 kl. 15:05
Oppdatert 13. mai 2022 kl. 16:16

Artikkelen er mer enn ett år gammel.

Kina har brukt de sjeldne jordartene i handelskrigen tidligere og blitt felt for det i Verdens handelsorganisasjon, WTO. (Foto: AP/NTB)

Sjeldne jordarter: Norsk gjødsel mot kinesisk nesten-monopol

Elbiler, mobiltelefoner, vindturbiner – moderne teknologi trenger metaller som nesten bare finnes i Kina. Rester fra norsk gjødselproduksjon kan hjelpe Europa til å bli mindre avhengig av et land som helst vil produsere mer selv.

Nasjonal sikkerhet og olje- og energisektoren

Enstemmig vedtak på Stortinget: Krever fullt innsyn i Equinors Kina-avtaler

Regjeringen må orientere Stortinget om alle sikkerhetsvurderinger som er gjort rundt Equinors omstridte avtaler med det statseide kinesiske selskapet Cosl.

2 MIN | PUBLISERT: 05.10.23 — 19.44 | OPPDATERT: 2 MÅNEDER SIDEN

Den kinesiske riggen COSL Innovator avbildet mens det var inne til reparasjon på Ågotnes utenfor Bergen etter en dødsulykke i 2015 som var forårsaket en bølge som traff boligmodulen der stillaset står. (Foto: Eivind Senneset)

Gasslekkasje utenfor Finland – myndighetene peker på ekstern aktivitet

Både Finlands statsminister og presidenten mener skaden på gassrørledningen mellom Finland og Estland skyldes ekstern aktivitet.

LEKKASJE: Bildet er fra da gassrørledningen ble lagt i Finskebukta.
FOTO: YLE (ARKIV)

Svein Vestrum Olsson
Journalist

Tomi Vaara
Journalist

Stella Marie Brevik
Journalist

Morten Jentoft
Journalist

Vilde Helljesen
Journalist

Eivind Molde
Journalist

Publisert 10. okt. kl. 13:25
Oppdatert 11. okt. kl. 09:21

Hva ønsker fremmede stater å oppnå?

Innhente informasjon

- IP-tyveri
- Etterretningsvirksomhet

Forberede fremtidige handlinger

Ødelegge

Påvirke

Trusselbildet olje og energi

- Olje- og gassektoren har en utsatt plass i dagens trusselbilde
- Undervannsteknologi er ettertraktet av Russland
- Kina driver storstilt industrispionasje mot sektorer de ønsker å utvikle
- Kan bruke ulike metoder
 - Cyber
 - Menneskelige kilder
 - Maritim fordekt etterretning
 - Økonomisk virkemiddelbruk
 - Bruk av organisasjoner og samarbeidsfora

Geopolitisk risiko og compliance

Risikoer

- ✓ Sanksjoner
- ✓ Eksportrestriksjoner
- ✓ Forsyningskjeder
- ✓ Transportruter
- ✓ Kontraktsforhold
- ✓ Eierskap
- ✓ Kinesiske mottiltak

Sikkerhetsloven

”

... en **dynamisk og fleksibel rammelov** som skal bidra til å trygge våre overordnede nasjonale sikkerhetsinteresser.

Den vil sette **myndigheter og virksomheter** bedre i stand til å sikre disse sentrale nasjonale interessene, mot **et trussel- og risikobilde i stadig og rask endring**.

Fra Prop. 153L (2016-2017) – Lov om nasjonal sikkerhet

Underleggelse av sikkerhetsloven

- Underleggelse som hovedregel basert på GNF
 - Særlig om pliktsubjekt: "virksomheten"
 - Utvidelse av lovens § 1-3 i kraft fra 1. juli 2023
 - virksomhet med avgjørende betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser uten å kunne knyttes direkte til GNF
 - "råder over... "
 - virksomhet som "driver aktivitet"
 - Hel eller delvis underleggelse
- Utvidelsen gir hjemmel for rask/ekspress behandling av underleggelse
 - Medfører mulighet for at større deler av verdikjeden underlegges loven
 - Ikke opplagt at det er hensiktsmessig at denne kompetansen skal benyttes i vid utstrekning
 - Mindre omfattende saksbehandling
 - Vesentlig byrde for aktøren å bli underlagt om en raskt må innordne seg loven
 - Mulig grunnlag for å unngå § 2-5 inngrep fra regjering og i stedet ta dette ned på lavere nivå
 - Mindre forutsigbarhet for aktørene

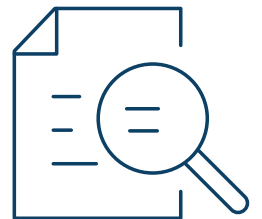
Generalklausulen - § 2-5

- Vidt hjemmelsgrunnlag og gjelder i prinsippet for enhver virksomhet;
 - *nødvendige vedtak*
 - *for å hindre sikkerhetstruende virksomhet eller annen planlagt eller pågående aktivitet*
 - *som kan innebære en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet*
- Vedtaket Bergen Engines;
 - Bergen Engines var i ferd med å bli solgt til russiske eiere og salget ble stanset av regjeringen. Begrunnelse:
 - Informasjon og teknologi kunne styrke russiske militære kapabiliteter
 - Bergen Engines hadde ikke direkte tilgang til sikkerhetsgradert informasjon, men "*den samlede kunnskapen og kompetansen*" selskapet hadde en klar etterretningsverdi for russiske myndigheter

- Mulig fordekt eksport av teknologi vanskelig å avdekke for norske eksportmyndigheter
 - Salget inkluderte stor eiendom med bygningsmasse strategisk plassert innseiling til Bergen
 - Elementer som samlet og hver for seg ville kunne skade nasjonale sikkerhetsinteresser og "ikke ubetydelig risiko" klart oversteg
- Prop. 95 L (2022-2023) side 9 med illustrerende oppsummering:

»

Bergen Engines-saken viste hvor krevende det er å få oversikt over risiko i en kompleks verdikjede med virksomheter, leverandører og underleverandører på tvers av sektorer og landegrenser.

Varslingsplikt etter sikkerhetsloven

- Generell varslingsplikt og spesiell varslingsplikt
- § 4-5 varslingsplikt
 - når rammet av eller har begrunnet mistanke om sikkerhetstruende virksomhet (litra a, b)
 - identifisert alvorlige brudd på krav til sikkerhet (litra c)
 - får kunnskap om "planlagt eller pågående aktivitet med "ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet" (andre ledd)
- § 9-4 - spesiell varslingsplikt
 - om anskaffelse medfører risiko for "sikkerhetstruende virksomhet"
 - vurdering "sikkerhetsmessige pålitelighet"
 - hvis "ikke ubetydelig risiko", kan regjeringen stoppe anskaffelsen eller sette vilkår også etter avtale er gjort
 - Hjemmel for inngrep i langsiktige kontraktsforhold der sikkerhetsrisiko kan endre seg under kontraktens løp

Oppsummering varslingsplikter

- Varslingsplikt basert på skjønnsmessige kriterier for identifikasjon av risiko
 - Varsling må løpende vurderes
 - Varslingsplikt særlig utfordrende etter § 4-5 og om virksomhet ikke knyttet til GNF
- Hvordan identifisere sikkerhetstruende virksomhet eller risiko for nasjonale sikkerhetsinteresser
 - Kreves det en (noenlunde) konkret trussel eller generell trussel?
 - Trussel fra bestemte makter ("Kinesisk aktør")?
 - Dynamikk i utvikling i forhold til langsiktige kontrakter
- Virksomhetens tilgang til adekvat informasjon om relevante sikkerhetsvurderinger og risiko
 - Anskaffelser nedover i kjeden, ref. uttalelsen i Bergen Engines
- Rollefordeling mellom offentlige myndigheter og private selskap når det gjelder definering av hva som er sikkerhetstruende

Forholdet til petroleumsløven

- Ptl. kap. 9 "sikkerhet" – "HMS" og nasjonal sikkerhet
 - § 9-2 (beredskap mot faresituasjoner) og § 9-3 krever sikringstiltak mot "*bevisste anslag*"
 - Petroleumsløvsforskriften § 10; en aktør kan nektes adgang basert på hensynet til "*nasjonal sikkerhet*"
 - I noen grad overlapp mellom sikkerhetslovens og petroleumsløven
 - Sikkerhetsloven oppstiller generelle og spesifikke handlingsplikter som ikke etterleves etter sektorreguleringen
- Rettighetshavers påse-plikt kan ikke fullt håndheves innenfor sikkerhetslovens område
 - Håndhevelse av påse-plikt krever at deltakeren har innsyn
 - Operatør er underlagt sikkerhetsloven
 - Generell påseplikt basert på tilgang til ugradert informasjon
 - Konsekvenser for rettighetshaver:
 - Begrenset informasjon om kritisk/vesentlig risiko
 - Kostnadsside
 - Mulige avhjelpende tiltak

Nøkkelobservasjoner

- Viktige særtrekk:
 - Dynamikk skaper uforutsigbarhet for aktørene
 - Sektorbasert (ikke tverrsektorielt) tilnærming
 - Dynamisk trussel- og risikobilde
 - Dynamisk myndighetsutøvelse og lovregulering
- Kunnskap om og bevissthet om nasjonal sikkerhet og trusselbilde nødvendig som ledd i selskapets compliance program også om en ikke er underlagt sikkerhetsloven.
- Sikkerhetslovens bestemmelser aktuelle for flere selskaper enn de fleste tenker.
- Det å organisere virksomheten nærmere sikkerhetslovens krav vil kunne gi konkurransefortrinn.

THOMMESSEN

Takk for oppmerksomheten!

Hedvig Moe

SPECIALIST COUNSEL // ADVOKAT

Oslo
M +47 40 49 11 35
E hmo@thommessen.no

Audun Stornes

PARTNER // ADVOKAT

Stavanger
M +47 47 35 15 39
E ast@thommessen.no

thommessen.no
Oslo • Bergen • Stavanger • London